

Η σύγχρονη κρίση των θεσμών και οι πολιτικές αιτίες της

του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΛΑΦΑΖΑΝΗ

Η πολύ μεγάλη κρίση που διαπερνά όλους τους θεσμούς που στηρίζουν το σημερινό σύστημα της χώρας μας, από την πολιτική ως τη δικαιοσύνη και την εκκλησία, έχει προσλάβει πλέον εφιαλτικές διαστάσεις. Η κατάσταση αυτή, βέβαια, όσο κι αν έχει πολλαπλάσια έκταση και βάθος στην Ελλάδα, δεν είναι αποκλειστικά εθνικό φαινόμενο. Η διαρθρωτική κρίση θεσμών και αξιών επεκτείνεται σ' όλη την Ευρώπη -και ευρύτερα- στο σύγχρονο καπιταλιστικό κόσμο. Εμφανίζεται με τις πιο ποικίλες μορφές στα διάφορα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου πυκνώνουν τα σκάνδαλα από τομέα σε τομέα, προκαλώντας γενικευμένα αισθήματα αναξιοπιστίας και έλλειψης εμπιστοσύνης.

Άραγε σε τι οφείλονται αυτές οι ισχυρότατες τάσεις σήψης και παρακμής; Σε τι οφείλονται όλα αυτά τα μεγάλα κοινωνικά ρεύματα απαξίωσης των θεσμών; Γιατί η καχυποψία, η αμφιβολία και η απαξίωση επιπύπτουν όλο και πιο τρικυμιώδεις στα κέντρα αποφάσεων και εξουσίας; Γιατί έχουν πέσει σε γενική ανυποληψία όλες εκείνες οι λειτουργίες που μέχρι χθες ήταν στο απυρόβλητο και θεωρούνταν αξιосέβαστες, υπεράνω κάθε υποψίας; Δυστυχώς, η σχετική φιλολογία και παραφιλολογία που έχει ανοίξει επικεντρώνεται κυρίως στη «γαργαλιστική» σκανδαλολογία χωρίς να αναζητά πειστικές εξηγήσεις στα σύγχρονα παρακμιακά φαινόμενα. Οι απαντήσεις που προσφέρονται, στο βαθμό που δεν επιρρίπτουν τις κύριες ευθύνες στα πρόσωπα, επιχειρούν το πολύ να προτείνουν μέτρα «εξυγίανσης» και «κάθαρσης» με την ενδυνάμωση της διαφάνειας στη λειτουργία των θεσμών και την ενίσχυση των ελεγκτικών μηχανισμών και των διαδικασιών «λαϊκού» ελέγχου.

Χωρίς να υποτιμώ καθόλου τη σημασία λήψης μέτρων στις παραπάνω κατευθύνσεις, έχω την πεποίθηση ότι δεν μπορούν να ανακόψουν κρισιακά φαινόμενα που έχουν βαθύτερες αιτίες. Διότι, όπως δείχνει η εμπειρία, με τον ίδιο αμείλικτο τρόπο διάβρωσης αλώνονται ταχέως και οι όποιοι επιπρόσθετοι μηχανισμοί διαφάνειας και ελέγχου συγκροτούνται. Η σημερινή κρίση αξιών έχει βαθύτερα και, θα έλεγα, «συστημικά» αίτια. Είναι μια κρίση που στην ουσία της έχει πολιτικό, ιδεολογικό και κοινωνικό υπόβαθρο.

Ας μην ξεχνάμε ότι από τη δεκαετία του '80, και στην Ελλάδα πιο συστηματικά από τη δεκαετία του '90, κυριαρχούν οι νεοφιλελεύθερες καπιταλιστικές δοξασίες. Ο νεοφιλελεύθερος «μονόδρομος» δεν είναι απλώς μια οικονομικο-τεχνική επιλογή διαχείρισης. Είναι πρώτα απ' όλα και κυρίως μια ιδεολογική, αξιακή και πολιτική πρόταση. Μια πρόταση και ένας τρόπος ζωής. Μια νέα μορφή οργάνωσης της ίδιας της κοινωνίας.

Η νεοφιλελεύθερη πρόταση παραμέρισε και συνέτριψε κάθε μορφής συλλογικότητα και αλληλεγγύη μέσα στο κοινωνικό σώμα, ιδιαίτερα μέσα στις υποτελείς τάξεις και στρώματα. Αντί των όποιων κοινών συμφερόντων, έχει προταχθεί η αρχή της άνευ ορίων και όρων οικονομικής, και όχι μόνο, ανταγωνιστικότητας. Τα πάντα οφείλουν να ανταγωνίζονται τα πάντα, άτομα, συντεχνίες, επιχειρήσεις, οικονομίες, κράτη, σ' έναν χωρίς προηγούμενο αγώνα επιβίωσης και ασφάλειας. Για το νεοφιλελεύθερο πρόταγμα, το άτομο είναι το κέντρο οποιασδήποτε ιδεολογικής και πολιτικής αναφοράς. Η βαθιά ανύψωση του ατομισμού είναι η ουσία του νέου, ακραία ανταγωνιστικού πνεύματος. Η μόνη μεγάλη αρχή που διέπει όλες τις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις γίνεται το στενό ατομικό όφελος. Το κέρδος. Ό,τι δεν μεταφράζεται και δεν αποτιμάται σε χρηματικό όφελος, ό,τι δεν αποφέρει -άμεσα ή και έμμεσα- κέρδος θεωρείται ξεπερασμένο, αναποτελεσματικό, επιβλαβές και αντιπαραγωγικό, περιττό -αν όχι και επικίνδυνο- για το άτομο, την ανταγωνιστική κοινωνία και οικονομία.

Η νεοφιλελεύθερη πρόταση δεν επιδιώκει μόνο το κέρδος, αλλά και το κέρδος που αντλείται με τη μεγαλύτερη δυνατή ευκολία και ταχύτητα, στη μέγιστη δυνατή ποσότητα. Η κερδοσκοπία (κοινώς, ο τζόγος) τείνει να καταστεί κυρίαρχος τρόπος ζωής και σκέψης. Όλα

στο σύγχρονο καπιταλισμό μετατρέπονται σε στοίχημα και συνιστούν αντικείμενο απεριόριστης κερδοσκοπίας. Οι κεφαλαιαγορές και οι χρηματαγορές (με δυο λόγια, η εικονική οικονομία) υπερισχύουν της πραγματικής οικονομίας. Η ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων είναι η βάση τους. Τα κεφάλαια που κινούνται ημερησίως, σε μια απίστευτη ποικιλία παραγώγων και με μανιώδη απληστία για κερδοσκοπικές υπεραξίες, ξεπερνούν κατά πολύ την ημερήσια πραγματική παραγωγή και το πραγματικό εμπόριο. Η εμπορευματοποίηση και η αγοραιοποίηση κάθε μορφής δραστηριότητας έχει εξελιχθεί και εξελίσσεται διαρκώς σε κανόνα. Δεν υπάρχει κοινωνικός τομέας που να μην υπόκειται στους κανόνες της αγοράς, ούτε κοινωνικό αγαθό που να βρίσκεται εκτός εμπορευματικής σφαίρας. Η παιδεία, η υγεία, το περιβάλλον, ακόμα και αναπαλλοτρίωτα φυσικά αγαθά, παραλίες, δάση, φυσικά μνημεία, ύδατα, λίμνες, ποτάμια, ενσωματώνονται όλο και περισσότερο στους νόμους της αγοράς και η χρήση τους οφείλει να αποτιμάται σε χρήμα, αποδίδοντας κέρδη.

* Το Civilitas.GR και ο «ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ» προτίθενται να απομακρύνουν το κείμενο αυτό από την Ιστοσελίδα τους, εάν η αναδημοσίευσή του προσβάλλει κεκτημένα πνευματικά ή εμπορικά δικαιώματα (info@civilitas.gr)